

Stefan Tavernier

Fictie in de natuur

Kijken... Alleen maar kijken... en zwijgen. Alles is stil. Er is niets meer dan de stilte van de natuur, het ademen van de wind, het kraken van een tak... Niets, behalve de natuur en haar verschrikkelijke maar tegelijk bedarende stilte. Dat is de sfeer van Stefan Taverniers fotoreeks "Natura". Tijdens wandelingen zoekt hij naar fascinerende landschappen waaruit fictie kan ontstaan. Hij maakt van de foto een droommedium die de toeschouwer naar onbekende werelden doet reizen.

"Natura" nodigt de toeschouwer uit om een reis in zijn eigen gevoelens te maken. Hij laat zich door de vreemde sfeer van de beelden aantrekken. Als in een droom bevat de sfeer van de foto's altijd iets geheimzinnigs. Zoals in een film van Tim Burton dringt de toeschouwer binnen in een gefabriceerde wereld waarin kleuren iets onwerkelijks bevatten, waarin de versieringen op die van sprookjes lijken en heel precies bestudeerd zijn. Landschappen of plaatsen en personages spelen in het verhaal een gelijkwaardige rol en zetten de toon qua sfeer. Een klein muziekje komt aan de oren en, zoals bij Burton, wordt het deel van de onwerkelijkheid.

Maar schijn bedriegt: de toverkracht van de droom verdwijnt en maakt plaats voor de nachtmerrie. De figuren die in de foto's staan, lijken soms spoken die verdwaald zijn en in de natuur rondwalen. Ze worden door de fotograaf altijd zo geplaatst dat ze omringd worden door eigenaardige elementen: op een weg, naast een boom of bij het water, net om de aandacht van de toeschouwer naar

deze elementen te leiden. Wat op het eerste gezicht enkel vreemd lijkt, wordt plots verschrikkelijk. Een rustgevende omgeving reveleert zich als een meedogenloze wereld.

Dit fenomeen werd door Freud geduid als het Unheimliche, een ontmoeting tussen het gewone, het gekende of het aardige maar tegelijk ook het vreemde, het ongewone of het verschrikkelijke (Freud, 1919, pp. 153-196). Het Unheimliche is het gevoel dat precies dan ontstaat wanneer iets normaal in iets vreemds verandert. Dit is het geval bij het werk van Stefan Tavernier: het Unheimliche ontstaat uit de in de foto's aanwezige leegte die voor een gevoel van eenzaamheid en onzekerheid zorgt.

Tegelijk geruststellend en verontrustend begint de natuur te bewegen. De verbeeldingskracht geeft vorm aan onze nachtmerries. Bomen veranderen in verschrikkelijke schepsels die hun armen uitstrekken en ons proberen te vangen. Het ademen van de wind lijkt op vreemde muziek die het onveiligheidsgevoel beklemt. De stilte en de diepte van het water weerspiegelen onze eenzaamheid. Zelfs de kleur van de zon schijnt op een onwerkelijke manier en geeft alles een lijkle uitdrukking.

Stefan Tavernier werkt in kleur om het effect van zijn foto's te versterken. In tegenstelling tot de puur documentaire foto wordt in zijn beelden meer belang gehecht aan esthetiek. Kleuren geven hem de mogelijkheid om met een zekere dubbelzinnigheid te spelen. Ze geven een indruk van de werkelijkheid maar tegelijkertijd zijn de kleuren dermate bewerkt dat ze deelnemen in het proces van het installeren van fictie. Ze verlenen zijn werk een koele indruk waardoor opnieuw het eigenaardige en het vreemde van de beelden versterkt wordt.

In de landschappen ontmoeten we een naakte man in een bos, een vrouw tussen bomen of een wandelaar in uitgestrekte duinen. Waarom zijn ze daar? Waar-naar kijken ze? Wat is hun verhaal? Alles blijft twijfelachtig. Als in een stollend

toneel waaraan de toeschouwer zin moet geven. Ieder element moet zijn plaats terugvinden in een verhaal. Figuren zijn dus enkel een onderdeel van de foto, een element dat de aandacht van de toeschouwer trekt. Ze leiden hem naar een dieper kijken. De toeschouwer verplaatst zich in de personages en probeert de landschappen te onderzoeken. Hij laat zich doordringen door de stilte en blijft alleen. Alleen met zijn vragen, zijn twijfels en zijn schroom. De zonderling bezoedelt iedere foto en geeft de toeschouwer een gevoel van onzekerheid. Zelfs wat op het eerste gezicht onschadelijk kan lijken, krijgt een andere betekenis in de fictie.

Het Unheimliche ontstaat ook door afwezigheid. Figuren kijken naar andere gezichtseinders en moedigen de toeschouwer aan om zijn verbeeldingskracht te gebruiken. De kijker vraagt zich af waarnaar de figuur kijkt. Na het verhaal van de personages stelt hij zich vragen over wat zich buiten het beeld bevindt en laat zich in het spel meenemen om de afwezige omgeving te herstellen.

Zoals in het romantische schilderij komt de kracht van de natuur sterk naar voren. De toeschouwer laat zich door de elementen overvallen als de figuren van Caspar David Friedrich (1774-1840). Hij voelt zich alleen en verliest zich in het labirint van zijn gedachten. De keuze van het landschap is heel belangrijk. Een boom, een duin of een kleine uitbreiding van water kunnen bedreigend worden. De natuur is onbeheersbaar en nodigt uit tot ontzag en angst. Het sleutelwoord is fictie. Iedere plaats die een eigenaardig element bevat, trekt Stefan Taverniers aandacht. Maar hij werkt niet altijd met figuren. "Natura" is een reeks waarin alle foto's met elkaar communiceren. De beelden geven elkaar een deel van hun betekenis en resulteren in een algemene sfeer.

Foto's worden altijd door Stefan Tavernier geënceneerd. Vanaf de keuze van de landschappen tot het plaatsen van de figuren wordt elke stap van het proces met zorg bestudeerd. Er is geen plaats meer voor werkelijkheid en de fotograaf speelt met deze parameters door gebruik te maken van montage. Hij speelt op die manier met het reële en laat de toeschouwer vol vraagtekens. Beelden zijn geen werkelijkheidsweerspiegelingen meer. Wat hem interesseert, is de fictie die fotografie kan installeren. Hij leidt de toeschouwer naar een ontmoeting met de foto die voor hem een echt object is. De kijker wordt nieuwsgierig en laat zich door de sfeer boeien.

Op het eerste gezicht voelt men zich behaaglijk bij het kijken naar "Natura". Maar hoe dieper men zich door de sfeer laat aantrekken, hoe meer het veront-rustende karakter van de beelden naar boven komt. De droom verandert in een nachtmerrie en de stilte van de natuur maakt onze gevoelens sterker en meer aanwezig dan ooit.

Delphine Georges

Bibliografie

Freud, S. (1983) Het Unheimliche (1919). Sigmund Freud. Nederlandse editie. volume Cultuur en Religie 2. Boom-Meppel-Amsterdam, pp. 153-196.

1. 'Natura 23' (2006)
2. 'Natura 32' (2006)
3. 'Natura 35' (2006)

